

У задњем тексту „*Homo Politicus* на босанско-балкански начин“, споменуо сам одредницу „земљаци“, те обећао подробнију елаборацију тог социо-културног феномена.

С прољећа 1997. године, гостујући први пут у Сарајеву након рата, Ђорђе Балашевић је у препуној Скендерији, прије концерта, дословно изговорио у микрофон: „Прешао сам брегове и планине, реке и мостове, чак и границе. Не вреди, ми ћемо увек бити земљаци“. Двораном се проломио аплауз одобравања, прожет уздасима и јецајима његових земљака.

То је та магична ријеч – земљаци – тешко преводива на друге језике.

Ова ријеч снажног емотивног набоја коријен вуче још из времена Аустро-угарске монархије, која је мобилисала припаднике свих националних и етничких заједнице са ових простора. Земљаци су ратовали на Сочи и Пиави, Галицији и Карпатима, али и на Дунаву, Сави и Дрини. Познат је антологијски детаљ из првих мјесеци Првог свјетског рата (Церска битка), кад су Срби с десне обале Дрине извикивали: „Швабе, предајте се!“, да би забезекнути слушали поруке из супротног табора, с друге обале ријеке: „Није српско предавати се ...“

У Титовој Југославији, а трагом синтагме „југословенски патриотизам“, која још није садржавала разводњену конотацију, посебно не код Срба, одредница „земљак“ почиње да се круни и редукује на републичко-покрајинску припадност. На омладинским радним акцијама, те нарочито у ЈНА, дружење по земљачкој линији се претежно исцрпљује по федералним шавовима бивше нам заједничке отаџбине. Истина, али ријеђе, и по регионалној припадности – Босанци, Херцеговци, Крајишници, Шумадинци, Црногорци,

Лале, Далматинци, Загорци, Славонци, Санџаклије... Овдје је заједнички језик представљао кључну комуникацијску копчу за идентификовање. Отуда је земљачки код недовољно упражњаван код Македонаца и Словенаца, а био је фактички непознат код несловенских етничких заједница унутар бивше Југославије.

Трагични ратови и крвави кермес на Балкану створили су силне анимозитете међу блиским и сродним народима. Нашим западним сусједима, кад се спомене припадност Балкану, као да им се здрав зуб вади, мада Хрватска и географски, по Цвијићевој дефиницији, великим дијелом припада Балкану. Праве се вјештачке подјеле једног језика са више варијетета. Трагикомичан је био покушај избацавања србизама из хрватског језика, од чега се невољно одустало, јер се испоставило, ако би елиминација србизама била до краја изведена (око 60 одсто фонда ријечи), оно што би остало, упркос новоговора и чудесних конструкција типа самокријес, зракомлат, далековидница, круговална постаја, ногоступ и сл., тешко се може подвести под синтагму „хрватски језик“. Или, „за нас ће српска књижевност бити исто што и исландска“, својевремено је изјавио један нарогушени хрватски књижевник.

У мом родном Сарајеву правили су се индекси забрањене прекодринске музике. Нико не спори како је турбо-фолк кич, или мета-арт, али се не може негирати његова социо-културна и културолошко-антрополошка функција. Турбо-фолк царује с обје стране Дрине, јер почива на јединственој оријенталној традицији и матрици. Отуда је свака политичка инструментализација музике један дубоко нецивилизацијски чин. Турбо-фолк није мрзак ни у западном сусједству. Кафане и дискаћи су у знаку Секе и Цеце и осталих прекодринских перјаница. У том контексту је илустративан примјер Северине. Њена „Моја штикла“, у музичком аранжману Горана Бреговића. На запрепаштење хрватских чистунаца ова турбо-фолк доскочица представљала је Хрватску на Еуросонгу. Опет у “десном тиску”, овај музички урадак описан је као фолклорни порњић који “комбинира различите технике, у културолошком луку од Имотског и Сиња до Чачка”, што је заправо признање тези о готово идентичном менталном склопу, јер је изњедрен из блиских или сродних етнија.

Објављују се књиге које дефинишу нашег јединог Нобеловца, као анти-муслиманског и анти-бошњачког писца. Један академик изјавио је како је Његош нанио више зла Бошњацима и Босни него све војске које су је похарале! Други интелектуалац, из првог бошњачког сафа, остао је упамћен по изјави, како му је ближи брат по вјери из Малезије и Индонезије, него комшија иновјерац! Трећи је срочио пјесму “Босна”, чији задњи стих гласи :

„Изуј обућу кад прелазиш

Корану, Глину

Саву и Дрину

Опери ноге у ријекама

Босна је ћилимом застрта“

До данас нисам уочио сувислу реакцију на ову дубиозну пјесничку параболу, чије поруке сугеришу, каква се Босна прижељукује ...

Срећом, лед је почео да пуца, као у Чухрајевом антологијском филму “Чисто небо”.

Једна вриједна иницијатива кренула је из Сарајева 2002. године. Покренуте су *Сарајевске свеске*.

У уводнику првог броја, главни и одговорни уредник, Велимир Висковић, књижевник из Загреба, на једном мјесту јасно каже, како овај пројекат „није стварање платформе за политичку реконструкцију Југославије“, додајући како „не пристају на идеју да се аутентични национални идентитет доказује само истицањем разлика међу сусједним културама и стварањем умјетних баријера циркулацији идеја и људи“.

Свеске

успјешно настављају своју мисију оживљавања покиданих културних, првенствено књижевно-литерарних веза. Сличну мисију остварује и мостарски

Статус,

“магазин за политичку културу и друштвена питања”, који је тематски углавном фокусиран на БиХ, али са рефлексима на бх. окружење.

У оптицају је и регионално књижарство, уз сајмове књига у Београду, Загребу, Сарајеву.

Упркос жестоким критикама у “десном тиску”, загребачка издавачка кућа *Durieux* објавила је књигу “Неболомство”, панораму српског пјесништва 20. вијека. Пројекат је дијелом финансиран од надлежног министарства. Звучи готово нестварно. Књижеве награде се додјељују писцима из сусједства (Сања Домазет у Тузли).

“Караула” је филмски пројекат који је удружио филмације из цијеле бивше Југославије. У промоцији филма је укључен и чувени Титов Плави воз, постројени пионери с црвеним марамама око врата и титовкама на глави, те с црвеним каранфилима у рукама. Нестваран, али индикативан приказ.

Увелико се раде заједничке ТВ продукције. Јавни емитери у Србији и БиХ размијењују програме. ХРТ се још нећка, али зато ускаче ТВ Нова, као копродуцент са ФТВ. Серија „Луд, збуњен и нормалан“ обара рекорде по гледаности у региону. ТВ Пинк са сестринском у БиХ је тренутно најгледанија комерцијална ТВ кућа у БиХ. Размијењују се позоришне представе. Ловорике на фестивалима припадају гостима из сусједства. Гласање на Eurosongu је засебна прича, што све упућује како је ријеч о јединственом социо-културном простору, кога настањују – земљаци.